

Znaczenie równoleżnikowych ruchów przesuwczych dla tektogenezy paleozoiku świętokrzyskiego

Leonard Mastella*, Włodzimierz Mizerski**, ***

Z analizy zdjęć radarowych kambru łysogórskiego wywnioskować można (Mastella & Mizerski, 2002a, b), że jednostka łysogórska, ograniczona od południa dyslokacją świętokrzyską, również od północy ograniczona jest dyslokacją, oddzielającą ją od synkliny bodzentyńskiej (ryc. 1A). Z towarzyszących im struktur tektonicznych niższego rzędu można sądzić, że obie dyslokacje, o kierunku zbliżonym do równoleżnikowego, mają wyraźnie zaznaczoną transpresyjną, prawoskrętną składową przesuwczą oraz że jednostka łysogórska podzielona jest na szereg łusek (ryc. 1A) ponasuwanych na siebie (Mastella & Mizerski, 2002b). O takim charakterze ruchu wzdłuż dyslokacji świętokrzyskiej świadczy również znacznie wcześniejsza analiza sieci uskoków wykonana na podstawie interpretacji mapy rzeźby terenu, a także interpretacji zdjęć lotniczych i satelitarnych (Mizerski & Ozimkowski, 1978), z których wynika możliwość prawoprusuwczego ruchu wzdłuż tej dyslokacji, co przez autorów cytowanej pracy nie zostało odnotowane.

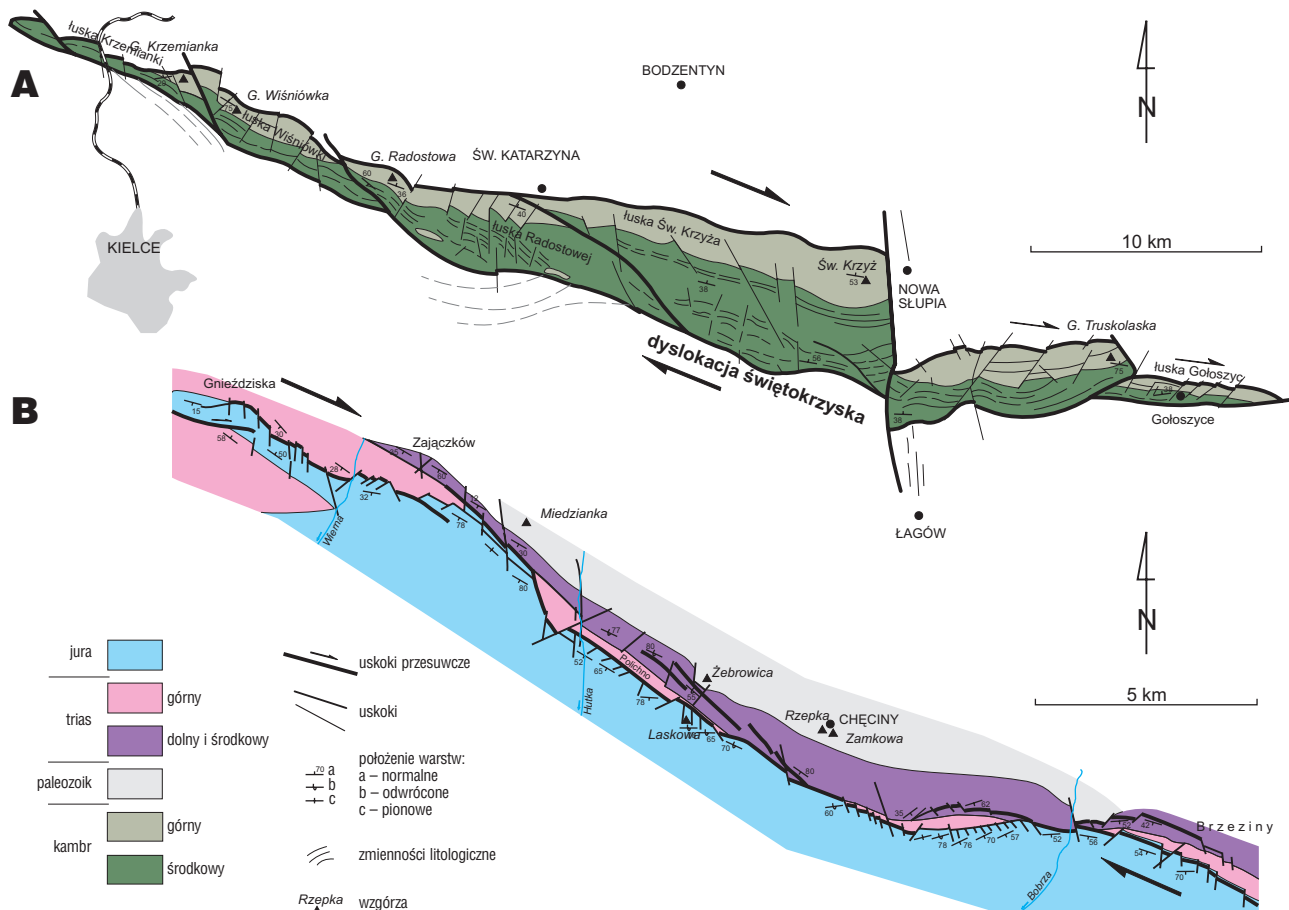
Podstawowe znaczenie ma ustalenie wieku ruchów przesuwczych wzdłuż dyslokacji świętokrzyskiej oraz dys-

lokacji oddzielającej jednostkę łysogórską od synkliny bodzentyńskiej (dla uproszczenia będziemy ją nazywać dyslokacją północnołysogórską). Jednocześnie, bardzo ważną rzeczą jest ustalenie, czy ruchy tego rodzaju zachodziły tylko wzdłuż tych dyslokacji, czy też i innych dyslokacji podłużnych paleozoiku świętokrzyskiego i czy istnieją inne świadectwa działania subrównoleżnikowej pary sił w płaszczyźnie poziomej. Ruchy zachodzące na tak dużą skalę powinny odzwierciedlić się w powstaniu innych, podrzędnych deformacji tektonicznych, np. ciosu, kliważu czy fałdów. Struktury, świadczące o działaniu równoleżnikowych sił ściskających zostały rzeczywiście rozpoznane już wcześniej (Mizerski, 1979, 1991, 1995; Tomczyk, 1988), jednak brak było jednoznacznych dowodów na wiek działania tych sił. Wiek ten był określany różnie. Mizerski (1995, 1998) sądził, że są one związane z bardzo wczesnym, wczesnowaryscyjskim, w może i wcześniejszym etapem tektogenezy Gór Świętokrzyskich, a Tomczyk (1988) wiązał je z aktywizacją kaledońską. Nowe dane, a także weryfikacja wcześniejszych wyników badań, zmuszają do zmiany tego poglądu i być może związane tych ruchów o charakterze transpresyjnym z alpejską epoką tektoniczną. Jest to tym bardziej prawdopodobne, że podobne, prawoprusuwcze uskoki o takich samych kierunkach jak dyslokacja świętokrzyska (ryc. 1B) zostały stwierdzone w południowo-zachodnim obrzeżeniu mezozoicznym Gór Świętokrzyskich (Mastella & Konon, 2002).

*Wydział Geologii, Uniwersytet Warszawski, ul. Żwirki i Wigury 93, 02-089 Warszawa

**Państwowy Instytut Geologiczny, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa; wmiz@pgi.waw.pl

***Katedra Geologii, Uniwersytet Łódzki, ul. ródłowa 47, 91-735 Łódź

Ryc. 1. Uskoki prawoprzesuwowe w jednostce łysogórskiej (A) i w SW obrzeżeniu mezozoicznym Gór Świętokrzyskich (B — wg Mastelli & Konona, 2002, uproszczone)

Literatura

MASTELLA L. & KONON A. 2002 (w druku) — Non-planar strike-slip Gnieździska-Brzeziny fault (SW Mesozoic margin of the Holy Cross Mountains, central Poland). *Acta Geol. Pol.*, 52.

MASTELLA L. & MIZERSKI W. 2002a — Budowa geologiczna jednostki łysogórskiej (Góry Świętokrzyskie) na podstawie analizy zdjęć radarowych. *Mater. Konf. II Świętokrzyskie spotkania geologiczno-geomorfologiczne 9–11.05.2002*: 36–37, Kielce 2002.

MASTELLA L. & MIZERSKI W. 2002b — Budowa geologiczna jednostki łysogórskiej (Góry Świętokrzyskie) na podstawie analizy zdjęć radarowych. *Prz. Geol.*, 50: 767–772.

MIZERSKI W. 1979 — Tectonics of the Lysogóra unit in the Holy Cross Mts. *Acta Geol. Pol.*, 29: 1–38.

MIZERSKI W. 1991 — Ewolucja strukturalna regionu łysogórskiego Gór Świętokrzyskich. *Rozpr. Uniw. Warsz.*, 362: 1–142.

MIZERSKI W. 1995 — Geological evolution of the Holy Cross Mts. in Central Europe. *Biul. Państw. Inst. Geol.*, 372: 1–47.

MIZERSKI W. 1998 — Podstawowe problemy tektoniki i tektogenezy utworów paleozoicznych Gór Świętokrzyskich. *Prz. Geol.*, 46: 337–342.

MIZERSKI W. & OZIMKOWSKI W. 1978 — Analiza sieci uskokuwej jednostki łysogórskiej na podstawie fotointerpretacji. *Acta Geol. Pol.*, 28: 525–536.

TOMCZYK H. 1988 — Region łysogórski a platforma wschodnioeuropejska w cyklu kaledońsko-waryscyjskim. *Prz. Geol.*, 36: 9–17.